

Емпириските истражувања покажаа дека на територијата на Македонија, една од лулките на човештвото, цивилизацијата се развивала околу 5.000 години. Во тој долг период, низ географските простори на македонското поднебје, минувале или се задржувале многубројни раси, народи, култури, религии, при што секоја од нив оставала силен печат и нивните траги се чувствуваат и денес. Големите преселби на народите се честа историска појава на овие географски координати. Тие, како и освојувачите, без оглед на силата и на доминацијата, секогаш на овие простори како староседелци ги затекнувале Македонците и други и се мешале со постојното население. На тој начин се создавала симбиоза на македонскиот народ, чии корени се наоѓаат во античките Македонци, а кои се помешани со другите народи чие доселување на овој простор имало траен карактер.

Религијата во Македонија е застапена во три основни вида: христијанска, исламска и еврејска вера, во чии рамки се развиле многубројни секти. Во повеќе-вековниот процес на формирање самостојна и суверена држава македонскиот народ со хетероген етнички и верски состав дури меѓу последните на Балканот создаде своја независна држава. Сè тоа е последица на сложениот историски и општествено-економски развој во кој, покрај внатрешните општествени елити и населението од чија средина потекнуваат, значајна улога имале и туѓите интереси, како и влијанието на различните религии и големите вонрегионални сили. Имено, речиси при секоја кризна состојба кога големите сили настојувале да ги остварат своите интереси во Македонија, тие ги поттикнувале етничките и верските разлики, со цел побрзо и полесно да ја завладеат. Во тие судири најчести жртви станувале македонско-албанските меѓуетнички и христијанско-исламските меѓуверски односи. Токму тие, како најдоминантни во Македонија, низ историјата имале заеднички непријатели и окупатори. Таквата состојба наметнува-

Ванче СТОЈЧЕВ

“

*Vist i nat a niz
i st orijat a vo
sega{ nost a za
i dni nat a...*

”

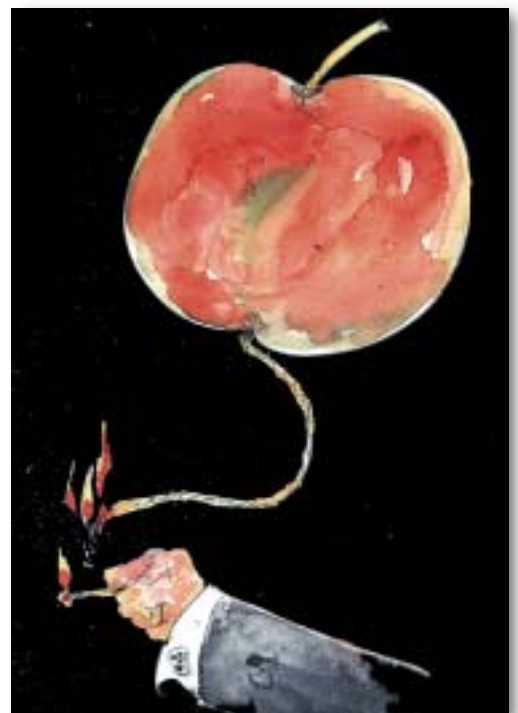
ЕТНИЧКИТЕ И ВЕР ИЗВОР НА ПОЛ

ла и потреба за заедничка борба, ослободување и создавање унитарна држава со рамноправни граѓански права.

Историјата забележала многубројни примери каде што македонското население, без оглед на националната, верската и политичката припадност, кога биле во прашање ослободувањето и создавањето самостојна и независна држава, учествувало во заедничката борба и имало заедничко раководство и заедничка цел во таа борба. Без оглед на нискиот степен на општествено-економски развој, каде како последица се јавуваат етничката самосвест, автономизмот и сепаратизмот, кои најчесто завршуваат со герилска борба, во Македонија и таквите состојби се решавале спогодбено, со договори и компромиси. Всушност, тоа е единствениот можен начин од едно етничко и верско шаренило да се изгради унитарна граѓанска и просперитетна држава. Етничката и верската разноликост се застапувала речиси во сите програмски и доктринарни документи и во сите периоди, особено оние најбурните во историјата на македонскиот народ.

На македонската политичка сцена етничкото и верското созревање почнало со меѓусебните договори за создавање заедничка организација и сили, кои ќе го извлечат народот од вековната заблуда дека секој може сам да се ослободи или дека тоа ќе го направи некој од надвор. Имајќи ги предвид политичките и економските услови, првите преговори за заедничко македонско-албанско востание почнале Стојан Везенков, роден во Крушево и Сали

Марко и Џелал-паша, албански првенци од Дебар. Потоа, во подготовките за востание се вклучиле и други лица Македонци и Албанци, само немале доволно оружје. Иницијативата била поддржана од српската влада и од рускиот конзул во Цариград, грофот Игнатиев. Во периодот 1871-1874 г. соработка со албанските првенци оствариле Исаија Радев Мажовски од Лазарополе, Ѓоргија Пулевски од Галичник и други.

Летото 1877 година македонските револуционери оствариле соработка и со грчките борци за слобода. Иницијатори на заедничките комитети биле Леонидас Вулгарис и Костадин Буфски. Под нивно раководство македонскиот Комитет влегол во состав на грчкиот Комитет за национален спас. Овој комитет имал задача да собира оружје и финансиски средства и да го организира македонскиот и грчкиот народ за борба против османлиското владеење и за ослободување на христијанските народи.

Непосредно по завршувањето на македонското Кресненско востание, во 1879 година е формирана Македонската

Турци и Помаци (муслимани) - 450.000, Арнаути (христијани и муслимани) - 75.000, Евреи - 65.000, Грци - 61.000, Власи и други - 41.000 или вкупно 1.397.000 жители. Во член 4 се вели дека на чело на трибуларната автономна држава Македонија е генерал-губернер со свој помошник и 5 советници од сите националности по еден. Во третиот дел Уставот ја определува врвната административна управа на Автономната држава Македонија, која се состои од 12 ресорни министерства на чело со генерал-губернерот како претседател. Како држава на македонскиот народ со член 14 Уставот ги определува ресорите

повика македонското население на оружје со девиза Македонија за Македонците, за воспоставување древна Македонија. Како највисок орган на извршната власт на Собранието била избрана Привремена влада на Македонија-Единство. Претседател на Владата бил Васил Симон, а во нејзиниот состав влегле претставници од сите народи кои ја населувале Македонија. Претседател на Националното собрание бил Стефо Николов, а еден од членовите на Владата бил Албанецот Али Ефенди.

Во Илинденското востание, во 1903 г. особено со Крушевскиот манифест се повикуваат сите експлоатирани, без ог-

СКИТЕ РАЗЛИКИ МОЖЕН ИТИЧКА СТАБИЛНОСТ

МАКЕДОНСКАТА ИСТОРИЈА ЗАБЕЛЕЖАЛА МНОГУБРОЈНИ ПРИМЕРИ КАДЕ ШТО МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ, БЕЗ ОГЛЕД НА НАЦИОНАЛНАТА, ВЕРСКАТА И ПОЛИТИЧКАТА ПРИПАДНОСТ, КОГА БИЛЕ ВО ПРАШАЊЕ ОСЛОБОДУВАЊЕТО И СОЗДАВАЊЕТО САМОСТОЈНА И НЕЗАВИСНА ДРЖАВА, УЧЕСТВУВАЛО ВО ЗАЕДНИЧКАТА БОРБА И ИМАЛО ЗАЕДНИЧКО РАКОВОДСТВО И ЗАЕДНИЧКА ЦЕЛ ВО ТАА БОРБА. БЕЗ ОГЛЕД НА НИСКИОТ СТЕПЕН НА ОПШТЕСТВЕНО-ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ КАДЕ ШТО КАКО ПОСЛЕДИЦА СЕ ЈАВУВААТ ЕТНИЧКАТА САМОСВЕСТ, АВТОНОМИЗМОТ И СЕПАРАТИЗМОТ, КОИ НАЈЧЕСТО ЗАВРШУВААТ СО ГЕРИЛСКА БОРБА, ВО МАКЕДОНИЈА И ТАКВИТЕ СОСТОЈБИ СЕ РЕШАВАЛЕ СПОГОДБЕНО, СО ДОГОВОРИ И КОМПРОМИСИ. ВСУШНОСТ, ТОА Е ЕДИНСТВЕНИОТ МОЖЕН НАЧИН ОД ЕДНО ЕТНИЧКО И ВЕРСКО ШАРЕНИЛО ДА СЕ ИЗГРАДИ УНИТАРНА ГРАЃАНСКА И ПРОСПЕРИТЕТНА ДРЖАВА.

лига, која формирала Национално собрание и Главен штаб. Главниот штаб, во улога на највисоко законодавно тело, изработил Устав за идното државно уредување на Македонија. Новиот Устав е изработен врз основа на Органскиот устав, а бил составен од 15 глави и 103 члена. Во член 1 Македонија се разграничува од Турција, а во член 2 се потенцира дека "се создава трибуларна држава Македонија под врховен суверенитет на турскиот султан, а под кровителство на европските големи сили како автономна држава на македонскиот народ и на другите националности кои живеат во нејзините граници: Турци, Арнаути, Грци, Евреи, Власи, Гупци и др. Во член 3 се наведува дека во таквата автономна македонска држава живеат: Македонци - 705.000,

кои, пред сè, ѝ припаѓаат на македонската национална група: министерство за надворешни работи, за внатрешни работи, за војска, за финансии, за правосудство и за просвета, односно основните ресори на државата.

Многу значајно е да се истакне дека во местото Гремен во Јужна Македонија од 21 мај до 2 јуни 1880 г. било одржано Национално собрание на кое присуствувале 32 претставника од сите краеве на Македонија и припадници на сите народи и вери кои живееле во Македонија. Во заклучоците на Собранието се истакнувало дека големите сили треба да се запознаат со фактичката состојба на национален план и од нив да се бара автономија за Македонија. Доколку не се добиела автономија, Националното собрание ќе го

лед на националност и вера за заедничка борба против султановиот режим. Во Собранието и во Владата на Крушевската република имало претставници на сите националности, кои живееле во Крушево. Во борбите силен придонес дало влашкото население, особено оние од поголемите битолски села Гопеш, Маловиште, Магарево и други. Во Младотурското востание во 1908 г., предводено од Јане Сандански, македонското население зел масовно учество. Во Скопје било извезено знаме на црвена основа, на средината со полумесечина и осмокрако сонце, со што се симболизирале заедништвото на македонското и на турското население.

Националноослободителната и антифашистичката војна во 1941-1944 година, силно ги истакна заедничките цели и слободарските традиции на македонското население и во заедничката борба ја создадоа македонската држава, што особено беше нагласено во Декларацијата на АСНОМ. Без оглед на обидите на окупаторите да пронајдат соработници кај сите националности, сепак во Македонија не дошло до граѓанска војна од пошироки размери.

Овие историски искуства ги потенцираме со цел да се надмине наталожената негативна историја, која одвреме навреме, а особено во предизборните кампањи ја артикулираат недоволно упатените агитатори. Од друга страна, ваквите историски факти секако позитивно ќе влијаат врз натамошното градење на меѓуетничките односи, што е основен услов за останок и економски просперитет на државата.